Ч. 222 (13.461). Львів, пятниця 25. серпня 1933. Рік LIV.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 3·00 „
Піврічно 5·00 „
Річно 10·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

## Рабство в XX-му столітті.

(Від нашого кореспондента).

*Париж, 18. серпня 1933.*

(=) Виписавши під заголовком цього допису дату 18. серпня, наш брат раптом призадумався: дата ця — зовсім врештою припадкова, бо занятий на переміну цілими днями або ночами фізичними, від усякої літературної праці сотками миль віддаленими заробітками, ваш кореспондент лише в ряди-годи знаходить хвилину вільну для мережання білого паперу, — дата ця чомусь видалася йому знайомою, навіть дуже добре знайомою. Вісімнацятий серпня — що воно таке? Таж це цісарські іменини, пригадала нараз химерна память! Цісарські іменини, іменини Франца Йосифа І-го, з усім, що в монархічній пок. Австрії приносило таке свято в ділянці військових парад, музики, походів, ілюмінацій, свобідних від „школи“ днів, то-що! Гей, де нині Франц Йосиф, останній справжній з Божої ласки австрійський монарх (останій справжній, бо Вільгельм II. був хіба тільки копістом чи актором, який „грав“ ролю Божої ласки, але справжнім традиційним монархом в ролі Людвика XIV-го або Франца Йосифа ніколи не вспів стати), де Франц Йосиф, де ми, де Австрія? Де багато інших річей, з яких ми колись кепкували собі, які нам були надоїли тай видавалися нестерпними, відсталими, Бог зна якими, та яких проте, як видко нині, ми „тоді“, в роках нашої молодости, не вміли по заслузі оцінити. Selten folgt Etwas Besseres nach — каже песимістична німецька приповідка. Воно не завжди правда; буває, що нині краще вчора; але „вчора“ великої війни в багатьох, і то сутніх, точках було дійсно ліпше і краще, від післявоєнного „нині“. Було тоді — так сказати — соромливіше. Було, скажете, страх, як багато гіпокризії в епоху англійської Вікторії і австрійського Франца Йосифа? Правда ваша. Одначе не забувайте, що гіпокризія — це один з безчисленних плягіятів, які незрівняний Анатоль Франс випорпав із старих, призабутих французьких моралістів, — гіпокризія, це поклін, який порок віддає чесноті. „Тоді“ люди ще „стидалися“. А нині? Подивіться, що діється у широкому світі. Придивіться всьому тому, що бачите кожного дня трохи не в усіх закутинах Европи й світа і що вас вдарить? Повна безпардонність і безоглядність. Замісць гіпокризії — „щирість“. Що кілька тижнів, що кілька днів якась газетна анкета або якесь припадкове відкриття виводить перед наші втомлені очі і перед вашу отупілу свідомість події й появи, голі й без заслони, холодно зорганізовані й повагою законів захищувані, від яких моторошно стає вам, вирощеним у гіпокризійних, назадницьких роках Вікторії і Франца Йосифа. Воно все таки було тоді неможливе, ні в таких розмірах, ні в такій організаційній системі, ні з такою „щирістю“.

Ось сотні тисяч українських селян, перемішаних з десятками тисяч великоруських інтелігентів-„саботажників“, з літературними й професорськими кваліфікаціями, десь у північних тундрах кладуть свої кости на рабських, примусових, без суду, а тільки адміністраційним „порядком“ присуджених, роботах — так обильно й так „систематично“ кладуть свої кости, що супроти їх маси, безмірної маси запоріжської кости, під новозаснований город Петра Великого немилосердно покладені можуть видаватися хіба плодом „невинної“, майже діточої — забави!

Ось анкета кількох сміливих журналістів, провірена врештою висланцями Союзу Народів, раптом показує нам десятки може й сотні тисяч білих жінок, таких білих, як ваші матері й сестри, запроторені в публичних домах усього Далекого Сходу. Перед великою війною і навіть ще після російсько-японської війни, яка принизила повагу білих перед жовтими, в домах тих „працювали“ тільки всякі „ґейші“, японські, китайські, малайські. Нині тамошні жовті володарі, бачиться, змінили свій смак — вподобались у білих дівчатах і жінках, які викинуло в ті сторони невимовне горе еміґрації земель колишньої Росії: а коли той припас живого товару розпочав вичерпуватися (бо все на світі вичерпується, навіть припас дочок, жінок і сестер московських, українських і всяких інших еміґрантів, проганих з батьківщини більшовицьким кнутом), то далеко-східні підприємці розпустили цілі сіти своїх аґентів по совітському приморському краю, значить теж і по Зеленому Клині, а далі й по деяких особливо знужденних европейських краях — сіти аґентів для заманювання білого приросту для своїх підприємств. Японські власти, кажуть, не вороже ставляться до цієї торговлі; її дух і змисл — дух потоптання білої раси в грязюку — дуже, мовляв, підходить під змисл тих великих політичних затій, якими поводиться теперішня велика, на далекі мети закроєна японська політика. Справді, є чого деяким російським реакціонерам і українським націоналістам підлабузнюватися на Далекому Сході під японську-„панську“ ласку!

Або! Недавно святкувала Анґлія соті роковини смерти людини, котра твердістю своєї вдачі й чистотою своїх замислів заслужила собі на вічну пошану всіх людей: Віліям Вільберфорс, приятель Пітта і член палати громад на скраї XVIII-го й XIX-го століття, присвятив усі свої сили пропаґанді за заборону рабства, і дожив 1807 року рідкого щастя — видачі закона, яким скасовано рабство в усіх британських кольоніях (мимоходом: син революції Наполеон не тільки рабства чорних у французьких кольоніях не скасував, але навіть у поході на Москву 1812 р. не збирався касувати кріпацтва білих!). Віденський конґрес розширив осуд рабства вже на весь світ. Та невже нашого року божого 1933-го ми можемо собі сказати, що невільництва вже нема? Установлена Союзом Народів „Постійна комісія проти торговлі рабами“ горою фактів докаже вам щось противне. Документи, нею свіжо опубліковані, показують наприклад, що торговля чорним товаром явно, отверто й зорґанізовано виконується кожного дня по обох боках біблійного Червоного Моря. Беріг Африки, пражений безпощадним сонцем, без води, без тіни, майже без пристаней, залюднений жорстокими племенами сомелійців і данакільців, справжнє пекло для европейських консулів і резидентів, є справжнім раєм для торговців рабами. Є там цілі запасні склади всяких невільників — чоловіків, жінок і дітей — притасканих туди добре зорґанізованими ловцями з усіх сторін Африки. Через „Браму Сльоз“ ці невільничі маси вводяться на арійський беріг і розпливаються по арабських і не-арабських гаремах, шатрах, домівках, хліборобських і торговельних установах. У повному XX-му столітті!

Мало цього. Абісинський уряд, повноправний член Союзу Народів від 1924 року, напоперек своїм женевським заявам, в дійсности дуже толерантно дивиться не тільки на лови, склади рабів і на торговлю невільниками, а й на безперечний факт іствування рабства як „законної“ установи в цій батьківщині одного з трьох царів-волхвів „із Востока“.

Але ще й цього мало. Як вам безсумнівно відомо, американські чоловіколюбці заложили були тому трохи більш одної сотні років, на західному побережжі Африки неґритську самостійну державу під гарною назвою Ліберії та передали її в руки привезеним з Америки, визволеним з рабства колишнім чорним невільникам. Ця республика досі іствує і уряд її — член Союзу Народів. Ці привезені (чи відвезені) до Африки, вже „культурні“ неґри, котрих було первісно 15 тисяч, зорґанізувалися у віднисканій батьківщині в справжню політично-соціяльну „еліту“ тай накинули важке ярмо на два міліони туземного населення, теж неґритського. Знаєте, який головний промисл у тій знаменитій, самостійній неґритській республиці? Зорґанізоване невільництво, ні менше ні більше. Ось саме в останніх днях тутешні ґазети доносили, що ґенерал Віншіп, спеціяльний висланник президента Рузвельта, всів у Борді на корабель, щоби поїхати до заснованої американцями Ліберії і там „співпрацювати з радником, назначеним Союзом Народів, з метою помогти ліберійському урядові побороти трудноці фінансові й адміністраційні“. Коли вам цікаво знати, які саме ці „трудноці“, то загляньте до урядових видань Союзу Народів: побачите, що мається на увазі інституцію рабства, піднесену у „свобідній“ Ліберії до достоїнства „державної установи“.

Чого вам більше треба?



## Що буде з Австрією?

Від нашого кореспондента.

*Відень, 20. серпня 1933.*

Це питання немало хвилює в останніх тижнях міжнародню пресу. І не диво. Четвертий місяць вже тріває хоч і не формальний стан „війни“ між Німеччиною і Австрією, з лайками, погрозами і взаємними пакостями. Почалось в травні від наложення такси за перехід німецько-австрійської границі у висоті 1000 н. м. Це рівналось фактичній заборові виїзду з Німеччини до Австрії. Потім прийшли вибухи бомб у Відні і на провінції, шалена пропаґандивна війна раз літаками, раз на хвилях радія, аж дійшло до небувалого від часів Кеніґрецу напруження відносин між тими двома „братніми“ державами. Порівнюють справді нинішнє положення зі станом у році 1866! Та чого дійсно треба сподіватися? Чи стане Австрія провінцією третьої імперії Гітлера чи кольонією французького капіталу? Люди віщують одно і друге вже на найближчий час, бо „дальше так лишитися не може“.

Цікаво, що при всьому зацікавленню цими подіями. заграничня преса мало бере під увагу дійсні теперішні відносини в Австрії. Правда, людям, що стоять осторонь не легко орієнтуватися, тим більше, що австрійський уряд досить гостро стосує пресову цензуру та переслідує неприхильних журналістів. Видалення з краю кількох кореспондентів німецьких щоденників ще у свіжій памяті. А проте не є ніякою тайною, що покищо німецький переворот в Австрії неможливий. Консеквентні розпорядки уряду майже вовсім виключають можливість захоплення власти австрійськими гакенкрайцлерами. Крім того справжній поділ партійних сил не зазнав основної зміни. Годі теж передбачити якогось вмаршу з Німеччини, чи якоїнебудь іншої інтервенції, бо це викликало би такі далекосяглі міжнародні заворушення, на які ніхто не відважиться. Таким робом небезпека політичної зміни, перетворення Австрії в німецьку провінцію чи у французьку кольонію — покищо зовсім неактуальна!

Інша річ, що загальне політичне положення уряду ніяк не поправилося. Проти урядового бльоку з христ. суспільників, гаймверів та ланд-

буиду стоять на одному боці соц.-демократи, на другому національні соціялісти. А хоч партію останніх розвязано, то вона таки існує нелегально і не припиняє своєї діяльности. Лише зорке слідкування державної екзекутиви за їхньою діяльністю обмежило небезпеку до мінімуму. Зате зростає наново активність соц.-демократів, ба, і в самому таборі Дольфуса мабуть не все гаразд. Зорганізований ним, як прибіжище всіх протигітлерівських сил, „Фатерлендіше фронт", дістав кілька тижнів тому суперника у т. зв. „Національ Штендіше Фронт", на якого чолі стоїть віцепремієр Вінклер, член партії ляндбунду. Завданням того останнього „фронту" є зібрання всіх „національно думаючих" сил в Австрії. Отже хоч ця організація стоїть на принципі самостійности Австрії, то можна все таки в ній добачувати деякий „міст" до національних соціялістів, а то тим більше, що прилучилися до неї м. ін. визначні мужі розвязаної нац.-соц. партії Австрії, як нпр. бувший президент віденської поліції д-р Брандль.

Крім того всього австрійська республика лишається і на дальше країною, де перехрещуються інтереси міжнародньої політики. Що Німеччина при зусиллях приєднати собі австрійські краіни має найгостріших противників у Франції, Польщі та Малій Антанті — це річ ясна. Покищо перемога тут по боці останньої групи, яка старається морально і матеріяльно підкріпити всі антигітлерівські сили в Австрії. Матеріяльно головно через позичку та спрямування туристичного руху до Австрії, яку бойкотує німецька публика. Відомі полекші для виїзду з Польщі на віденську „Мессу" та на католицький зїзд у вересні лежать, розуміється, на лінії тої політики. Але при всім тім ще треба згадати впливи рухливої італійської політики, котра в дечім іде по курсі Франції, але одночасно підтримує приязні звязки з націоналістичною Німеччиною. З огляду на ті та інші противенства в міжнародній політиці, як і слабий в Австрії відгук ідеї „наддунайської федерації" — ті і тим подібні концепції мало реальні. Скорше можна очікувати, як вислід останньої стрічі австрійського канцлера Дольфуса з Мусоліні, злагіднення чи взагалі зліквідування австрійсько-німецького конфлікту. Воно для відновлення нормальних відносин у самій середині Европи нині потрібніше, ніж було колинебудь.

*Віденець*

# „Контрреволюційні" слова...

### Як Затонський, наслідник Скрипника, „чистить" українську мову?

Про діяльність теперішнього комісаря освіти на Україні В. Затонського якось мовчить наша преса. А варта цій постаті приглянутися! Це закаптурений русотяп, що ненавидить все українське, дарма, що сам українського роду й говорить плавко по українськи. Людина ніби освічена, — був колись доцентом політехніки, — але маняк, чи просто якийсь тип анормальний. Ренегат, який колись прилюдно на мітінгу бив себе в груди, що він є „русскій патріот".

Оцей „русскій патріот" став тепер на місце М. Скрипника. М. Скрипник, старий ідейний більшовик, беріг теоретичні міркування Леніна про національну проблему й старався проводити в життя постанови компартії про культурний розвиток пригноблених царською Москвою народностей. Правда, культура ця лише по формі мала бути національною, але за змістом комуністичною. Але й цього було мало Затонському. Це він був ініціятором та інспіратором перших виступів проти Скрипника. За його спонукою комуністичні часописи („Ізвестія", „Правда") повели сильну атаку проти т. зв. „націоналізмів". Щоби не вилазило московське шовіністичне шило із комуністичного мішка, то воно обвивається всякими фразами про клясового ворога, що „використовує національні моменти, прикриваючись всякого рода національними гаслами". Але чомусь той клясовий ворог живе лише між поярмленими народами. „Клясовий ворог, пише „Правда", все частіше й частіше пробує грати на національній струні, роздмухуючи націоналістичну ворожнечу. Не малу такого рода працю провадили буржуазно-націоналістичні елементи в Білорусі, в Казакстані, на Україні, частинно в республиках середньої Азії". Словом скрізь, крім Московщини. І дивним дивом перша фурія „щирого" комунізму звернулася проти — словників української мови! „В питанню створення української наукової термінольоґії, фразеольоґії й правопису, пише часопис „За комун. просвещеніє", українські націоналістичні елементи провадили спеціяльну шкідницьку працю, що ставила своєю метою *відірвати український літературний язик від живої мови*, котрою користується багатоміліонна маса українських працюючих". Тому Затонський склав спеціяльну комісію, яка „визнала необхідним *припинити видання словників* та постановила орґанізувати *перегляд всіх словників* з тим, щоб очистити їх від націоналістичного сміття (мусора) й провести певну уніфікацію технічно-наукової термінольоґії істнуючої в СРСР й зрозумілої широким трудящим масам".

Як приклади тої жахливої „шкідницької праці" при творенню української наукової термінольоґії, приводять комун. ґазети такі переклади термінів із московської наукової літератури в українських словниках: еквівалент — [illegible]новажник; формула — взір; поле — [illegible]; екватор — рівник. Ясно, що виступати [illegible] тих чисто українських висловів може лише [illegible] україножер чуживець, або фанатик-[illegible]. Пригадується чорносотенна фраза доносчиків: „Ґаваріте язиком Шевченка, а не галицьким наречієм, не мовою Грушевскаво"...

Московський сатирик Салтиков-Щедрін [illegible]сує одного москаля-сатрапа, як той, [illegible] на місце свого урядування, для [illegible] правління країною, в першу черту [illegible]зію й скасував всякі науки"... Московський сатрап Затонський, ставши комісарем освіти на Україні, почав свою урядову діяльність з того, що наказав припинити друкування українських словників і граматик, а правопис український наблизити до московського...

До речі — Вол. Затонський походить [illegible] дачкової шляхти ушицького повіту на Поділлі. Батько його був спершу волосним писарем, потім діловодом при камянецькім „дворянском депутатском собранії". Очевидно, що старому Затонському навіть і не снилося ніколи, яка [illegible]ра чекала в майбутньому його Володю. А [illegible] Володя перетвориться в „пролетаря", то [illegible] хто не припускав, бо він досить пильно [illegible] ґімназії, та його чекала „дворянская" [illegible]. Володя, як кожний підпанок, відносився [illegible] гордою до мужика та його української мови. [illegible] волюція відкрила йому широко двері для [illegible]лення цієї погорди. Ще коли в перших [illegible] більшов. революції в Камянці йому заявив [illegible] ставник місцевого парткому, що українські [illegible]муністи хотять видавати прихильний до [illegible] ської влади свій пресовий орґан, то він [illegible] зі здивуванням: — „Як, ви ще їх досі не розстріляли?" Також в Камянці, на мітінгу, [illegible]ський розводив таку теорію про щирого комуніста: „Коли ти щирий комуніст, то мусиш і [illegible] рідного батька розстріляти"... Старий Затонський не дожив до щастя почути ці слова свого Володі. Мати дожилася і після цього мітінгу не [illegible] вже ні видіти, ні говорити з Володею. Коли [illegible] прийшов її відвідати, то вона назвала його [illegible]вавим псом" і витнала з хати...

М. С.

## Жертвам більшовицької влади

Німецька преса, віденська і берлінська [illegible]лосила відозву віденського архиєпископа [illegible]динала Інніцера, що кличе цілий світ на допомогу населенню України та північного Кавказу, навіщених завдяки більшовицькій владі голодом. Відозва торкається в першій мірі Червоного Хреста та його організацій на цілому світі. Кардинал Інніцер заповідає скликання [illegible] конференції представників ріжних віросповідань, щоби скласти допомоговий комітет. Конференція відбудеться в найближчому часі.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 25. СЕРПНЯ 1933.

Д-Р ІВ. НІМЧУК. 7)

# Українці і відсіч Відня 1683 р.

### В погоні за турками.

Великий везир, стягнувши свою армію до Буди, наводив ще страх. Тому военна рада у Відні визнала потрібним задержати польські війська, аби відбити від турків Найгайзель. Наслідком того рішено двигнутися всіми силами в горішню Угорщину. Князь Льотаринський залишився ще з німецьким військом під Віднем, коли Собеський вирушив уперед по дорозі до Пресбурґу. Прийшовши на острів Шіт, писав він м. ін.: „Тут увійшли ми в край, де найшли нарешті доволі поживи для коней. Але що з того, коли майже половина війська нам хорує... Це горячка, яку звуть угорською, ніби внутрішня, з кровавою дезинтерією, при тому блювання і нудота"... Вичисливши далі поіменно деяких визначних померших і слабих, додає король: „Дається зауважити, що пяницям та хороба не так шкодить".

Під Коморном мав Собеський переправитися з армією через Дунай та обложити Найгайзель, звідки у віддалі трьох миль стояв Текелі зі своїм військом і з двома турецькими пашами, варадинським і еґерським. Там теж очікував король заповіджених послів від Текелія. „Ми — писав король 28. IX. — на переді, за нами князь Льотаринський; князь Баварський перейшов був Дунай і був занедужав, але я дав йому знати про Текелія і він мабуть тут злучиться з нами. Перший його міністр помер на туж недугу, за ним він дуже жалує. Вальдек повернув сам назад, лишивши не знаю ще на кого команду над тим військом, якому проводив. Князь Саксонський відїхав також, невдоволений, що перед ним вивищено Штаремберґа".

В тому самому листі з 28. IX. находимо цікаву згадку про Шумлянського такого змісту: „Що листу від Фанфаніка й від мене до литовських гетьманів не було, виною тут підканцлер, а потім importunitas о. Шумлянського, який побрав деякі пакети, обіцюючи їх віддати разом з почтою". З одного з попередніх листів Собеського до жінки, писаного 17. IX., довідуємося, що він висилає до неї Шумлянського з тим, що вона має його представити нунцієві: „не задержувати там його, бо він там в Україні й до Волощини буде дуже потрібний".

Ще цікавіщу згадку в листі з 28. IX. находимо про козаків. А саме читаємо там: „Тепер до литовських гетьманів виправив я знову їх резидента Уніковського, аби йшли через Угорщину просто до мене; а козаки нехай ідуть звичайним шляхом за другими, себто Семен[13]) та інші, бо тут уже є Ворона і Менжинський". З того виходить, що Ворона і Менжинський наспіли зі своїми відділами десь перед переправою через Дунай, на всякий випадок уже після звільнення Відня від турецької облоги. Решта козаків — як це знаємо з пізніших листів короля — з полковником Мислишевським, Семеном, Ваникою та Іскрицьким під командою старшого Гоголя прибула вже після виступлення Собеського зпід Ґрану. Тому, що Собеський хотів довести число тих козаків до 4.000,[14]) можна думати, що таке їх число у нього вкінці й зібралося. Але чи не більшість між ними творили не справжні козаки, тільки ad hoc звербовані селяни, бо козаків не можна було так швидко дістати. Одначе Собеський, який спершу був з того не конче вдоволений, примирився з ними швидко, побачивши, що в тих селянах пробудилася козацька відвага. Коли ми вже при тих козаках, то треба також згадати, що вони незабавком убили свого команданта Гоголя (мабуть з причини платні, яку задержав був Менжинський).

Але вертаймось до армій союзників. Переправа з острова на лівий беріг Дунаю продовжалася кілька днів, так, що король скінчив її аж 3. жовтня і розложився під стінами Коморна. Там простояв два дні, поки не надійшов князь льотаринський із союзниками. Тут довідалися, що турки також перейшли Дунай під Ґраном (Острогома) і заняли передмостові укріплення в Парканах. На военній раді рішено продовжати напір на лівім березі Дунаю. Тут вернувся від королевої Д'Алерак, що був висланий до неї з вісткою про увільнення Відня. Король ним дуже врадувався, не знаючи, що Д'Алерак дістав від королевої, яка вже змінила свою політику, тайне доручення роздувати невдоволення між сенаторами й воєводами, аби таким робом склонити короля, що горів нетерпеливістю змірятися з ворогом, скорше повернутись домів.

Після безуспішної розвідки, яка не доставила ніяких вістей про положення неприятеля, рішився Собеський сам шукати його. Не ждучи, дивши князя Льотаринського, двигнувся [illegible] жовтня вперед з наміром здобути передмостові укріплення в Парканах — без помочи німців.

[13]) Той Семен — це без сумніву пізніший хвастівський полковник Семен Іванович Палій, що — як бачимо — під Віднем бути не міг.

[14]) Див. цитована вже праця М. Кукеля, стор. 175.—176. „Фактичного чисельного стану — пише Кукель — запорожської піхоти і козацьких добровольців поза реєстром не знаємо. Видано на військо запорожське близько 202.000 зол., з чого 20.000 з грошей [illegible] Михайла Радзейовського, тоді єпископа [illegible] сених на ту ціль до скарбу".

# Нема місця в школі ім. Шашкевича.

**Шкільний інспектор радить родичам вносити рекурс до Пана Бога...**

Щойно вчора у статті „Новий наступ на школу ім. Шашкевича" подали ми вістку про перенесення з тої школи трьох українських учительських сил, хоч вони працювали в ній кільканацять літ з найкращим успіхом. А нині приходиться нам знову писати про ту школу у звязку з іспитами, які там саме вчора переводжено.

Даємо тут голос самим родичам дітей, які явилися у нас в Редакції у поважному числі до 30 осіб. Представники тих родичів оповідають:

Вчора 22. вересня відбувалися в міській школі ім. Шашкевича іспити. До V. кляси здавало 25 хлопців, при чому при іспиті був сам **інспектор Кухцяк. По переведенім іспиті не приняли до школи ні одного хлопця.** Мотивували тим, що нема місця. Дівчат здавало 14, з них **приняли кілька,** а решту відправили з нічим, мотивуючи таксамо відсутністю місця.

Батьки дітей домагались **отворення нового відділу V. кляси,** на що інсп. Кухцяк заявив, що на це не може згодитись, бо справа належить до магістрату. Згаданий інспектор висилає наших дітей до польських шкіл, а там від батьків тих дітей вимагають **підписання декларації, що вони зрікаються навчання греко-кат. релігії!**

Нині (23. VIII.) були ще раз всі ті родичі в числі до 30 у згаданого інспектора Кухцяка, інтервеніюючи у справі своїх дітей. Коли родичі питались, що мають тепер робити з дітьми, з. інспектор відповів: „Зверніться до адвоката! Тут не є бюро правної поради"... А потім закінчив: **„Рубце рекурс до Пана Бога!"**

При цьому слід іще згадати, що при іспитах виходили дивогляди. Так прим. діти з VII-клясової державної школи мусіли здавати до тої кляси, до якої мали свідоцтво, хоч школа Шашкевича також VII-клясова і також державна. До того в будинку школи не було оголошення про спосіб переводження іспиту.

Родичі дітей нарікають, що їх не пускали до школи і вони до 8-ої години рано мусіли стояти на дощі. Щойно потім пустили їх на коридор (а не до кляси!), так, що вони мусіли ходити по коридорах до год. 2. пополудні! Дальше нарікають, що дітям, які здавали до V. кляси, не давали перерви і щойно на вимогу родичів дали дітям передишку.

Тепер, після того нещасливого іспиту, родичам непринятих дітей не дають ніяких посвідок. Через те вони мусять робити нові подання до інших шкіл та оправдуватись не знати як, чому вносять ті подання так пізно.

Стільки сказали нам батьки. Не сумніваємося, що компетентні наші чинники вглянуть у цю справу і поведуть негайно відповідну акцію. Цеж просто нечуване, аби в одинокій міській школі Львова для українських дітей не було місця для наших дітей!

—o—

## Версайський трактат причиною крізи.

БЕРЛІН, 23. 8. ПАТ. Заступник голови німецького союзу для справ безпечности, тайний радник Ґрісер виголосив до радія промову про значіння розброєння для світової господарки. Причини світової крізи мають політичний підклад як наслідки версайського трактату. Всякі спроби опанувати крізу господарським шляхом є недоцільні, доки Европа не розправиться зі ситуацією, яку трактат разом з його кордонами, суперечними з політичними вимогами, з його роздертям на німецькому сході, з вивласненням німецьких кольоній і т. п. В Европі не буде миру, доки Німеччина не дістане рівноуправнення. Промовець запевнив, що сяк чи так Німеччина піднесеться непохитно наперекір усяким перешкодам.

## Американка описує Україну.

НЮ ЙОРК, 4. серпня (Вл. кор.) — Елис Гюс, співробітниця газети „Ворлд-Телеграм", поміщує сьогодні вже пяту статтю з описом своїх вражінь з подорожі по Радянщині. Подорож відбула вона під опікою радянського подорожного бюра „Інтуріст", а по дорозі пильнували її урядові провідники. Вони давали їй ріжні інформації і на основі них Елис Гюс може писати цілу велику ґазетярську сторону про „Росію", не згадуючи ні словечком про Україну. А ця Росія — це... Харків, Київ, „Дніпрострой" і ін. околиці. Щойно після дбайливого розчовпання приходить читач до висновку, що Елис Гюс пише це в добрій вірі. Так напр. признається вона, що зараз після її прибуття до Одеси вона завважала, що залізнича стація була в руках товпи. Сотки людей лежали на камяних хідниках на дворі, деякі обсадили сходи та коридорі так, що важко було перетиснутись. На просьбу журналістки один співподорожній запитав тих людей, що вони роблять. Вони відповіли, що вони бездомні селяни, що чекають на поїзд до Київа, Харкова, Москви, щоби купити хліба. Але провідникові „Інтуріста" не стало терпцю і він дав таке пояснення: „Це робітники, які зміняють місце праці і їдуть з одного міста до другого". Коли провідник „Інтуріста" опроваджував американку по новім місті, „Дніпрострою", й опісля повстав огонь у шістьох великих апартаментових домах, які щойно вони оглянули, провідник почав кричати: „Саботаж! Саботаж!" — У Харкові журналістка відвідала другу американку, на припоручення знайомих. Коли запитала, що має переказати її синові в Америці, харківська американка глянула на провідника і сказала: „Нехай пришле мені Шекспіра!" — А коли провідник на хвилину був занятий чимсь іншим, американка сказала потихо: „Не Шекспіра, а сира нехай мені пришле мій син!" — Але, розглядаючись по Київі, зайшла Елис Гюс до собору св. Софії і ніхто, очевидно, не сказав їй потихоньки, що це старовинна українська церква. Тому вона написала в газеті: „В суботу вечером я відвідала старовинну грецьку православну катедру св. Софії"...



# Проти національних меншин у Румунії.

Всупереч проголошуваній програмі про береження політичних і культурних прав національних меншин у Румунії уряд д-ра Вайду-Воєводи видає разураз тайні обіжники, звернені проти рівноправности тих меншин. Він хоче позбутися взагалі національних меншин в Румунії. Тайними обіжниками домагається між іншим навіть від приватних шкіл, щоби брали румунські вчительські сили. Третина вчителів має бути румунами. На тайних нарадах обмірковано обмеження учнів середних і вищих шкіл, очевидно на шкоду меншин. До тієї протименшинної політики уряду треба зачислити й те, що міністерство освіти не позволило т-ву „Рідна Школа" уладжувати курси навчання українського письма.

## Франція й Анґлія протестують у Букарешті.

Французький шарж д'афер у Букарешті передав у румунському міністерстві закорд. справ ноту французького уряду, в якій Франція протестує проти заведення мораторії для пересилки валюти на сплату заграничних позичок. Подібну ноту передав теж представник анґлійського уряду. Румунський міністр фінансів Маджару виготовив пояснення обом державам.

Турки займали укріплення в числі 7.000 спагів під командою молодого хороброго паші Кара-Магомета; головні їх сили стояли в Ґрані. При Собеськім не було тоді більше, як пять тисяч вояків, бо — як він писав — „одні вбиті, другі померли, треті слабі, а більша частина в таборі при волах, коровах, вівцях і возах". Бій той тревав недовго і скінчився для війська Собеського дуже сумно: турки, двічі відбиті, зайшли потім праве крило, що було під командою воєводи руського Яблоновського, ззаду, через що в армії настало замішання і загальна втеча навіть тих частин (центр і ліве крило), перед якими неприятеля не було. Що більше! Сам король ледви спас своє життя, бо його всі залишили і повтікали, хоча він кликав, кричав і навертав, кого міг. По цілому війську пішли були слухи, що король убитий, і це ще більше здепримувало армію. Це використали турки і гнали за втікаючими без віддиху цілої пів милі аж до становищ польської піхоти і цісарського війська. Щойно наткнувшись на піхоту, вернулись вони на поле бою. Скільки страт мав Собеський, у тім бою, що його сучасники назвали різнею, не знати, тимбільше, що для затаєння числа вбитих їх усіх негайно по битві похоронили. Сам король, лежачи на підстеленім під нього сіні майже без духа, признався перед князем Льотаринським, який негайно приїхав до нього зі своїм окруженням, що він покараний за те, бо хотів перемогти без них, для слави свого народу.

Собеський постановив пімститись за ту поразку і конче здобути Паркани. На це згодився і князь Льотаринський, тим радше, що в злучених військах було понад 40.000 під зброєю. Заохочений перемогою Кара-Магомед приняв бій.

Собеський уставив війська у три лінії і розмістив своїх людей на переміну з німцями, аби таким робом розбудити в одних і других суперництво. Атака розпочалася 9. жовтня і вже по першім наступі показалося, що турки подаються! Тоді союзні війська наперли на турків з такою силою, що їх просто роздавили і приперли до Дунаю. Багато турків складало зброю і просило пощади, але союзні війська перекололи всіх до одного; решта погибла на мості або потопилася в ріці. Ранений Кара-Магомед спасся ледви з двома тисячами до Ґрану. Ту перемогу, що прийшла розмірно легко, уважав Собеський більшою від віденської.

Довідавшись про утрату парканського укріплення, Кара Мустафа виїхав з Буди в Білгород, де дістав у грудні від падишаха петлю. Собеський готов був уже йти на Буду, але князь Льотаринський відрадив йому і предложив занятися краще облогою Ґрану. З тією метою спущено з Коморна міст, збудований ще в Тульні, по котрім князь Льотаринський перейшов (19. жовтня) з австрійцями й баварцями на праву сторону Дунаю. Король залишився на лівім березі, бо його армія, в якій ішла чимраз сильніша агітація проти дальшої війни з турками, рішуче не хотіла йти за Дунай.

Облога Ґрану тягнулася не довго. По чотирьох днях твердиня піддалася, але не австрійцям, тільки королеві, який дозволив її гарнізонові вийти без зброї і передав ключі твердині князеві Льотаринському.

Оба союзники розсталися 3. листопада під селом Саго на берегах Іспеля. Князь пішов у сторону Уйвару (Найгайзель), король у горішню Угорщину, з думкою, аби там перезимувати і з весною продовжати далі війну. Одначе обставини зложилися так, що цей похід Собеського через горішню Угорщину і наше Закарпаття був уже поворотом домів.

—o—

## Після стрічі Дольфуса з Мусолінієм.

Французька преса коментує широко стрічу Мусолінія з австрійським канцлером Дольфусом. „Ер Нувель" підкреслює з невдоволенням, що Австрія могла би звернутися за допомогою й опікою таксамо добре до Франції або Анґлії, а не до Італії. Було би це тим природнішим, що Франція своєю участю в останній позичці для Австрії засвідчила, що хоче вдержати незалежність австрійської республики. Часопис зазначує, що плян Мусолінія спирається на господарськім зближенні Австрії та Угорщини. Плян давно відомий, бо Італія хоче протиставитися Малій Антанті. Однак питання, чи пляни Мусолінія, спираючись на принципі політичної рівноваги, а згідні з інтересами миру й господарської відбудови Европи. Мусоліні старається недопустити до того, щоби Союз Народів рішив австро-німецький конфлікт, як цього хоче Франція. Піддержуючи Австрію, Італія має видко інші цілі на приміті, а не політичний і господарський мир.

„Пті Журналь" заявляє у звязку зі стрічею обох державних мужів, що акція держав в обороні Австрії не обмежиться до недавного демаршу в Берліні. Переговори між Льондоном і Парижем у тій справі ведуться дальше. Тепер обмірковують способи, які позволять Австрії вдержати свою незалежнісіть.

„Журналь де Деба" стверджує, що Мусоліні прямує до ревізії трактатів, яка позволить йому витягнути відповідні користи. Ревізія мала би розпочатися від середущої Европи. Посунення Мусолінія має зробити з Австрії головний предмет ревізіоністичної акції. Другим має бути Угорщина, що хоче теж поширити свою територію, причому Мала Антанта заплатить за сусідування з новим австро-угорським бльоком.

# З природи й техніки.

## ВЕЛИКІ ОКЕАНОГРАФІЧНІ ЕКСПЕДИЦІЇ.

Під зморщками хвиль спочивають невідомі тайни величезних океанів. Тільки десь при берегах людина зміряла їх глибину, тільки поверхово розвязала проблему морських струй та ствердила, що дно моря є величезною рівниною, перерізаною тут і там барикадами-порогами.

Першою багатою на наукові досліди океанографічною експедицією була подорож англійської корвети „Челенджер“ у рр. 1872—1876.

Щойно в 1925 р. Німеччина вислала на південну частину Атлантійського Океану на кораблі „Метеор“ наукову експедицію під проводом д-ра Альфреда Мерца. Після його смерти провід праць на „Метеорі“ обіймає його командант Фріц Шпіс. За 2 роки „Метеор“ переплив 67 тисяч морських миль, себто майже двічі окружив землю. Між Африкою і Південною Америкою „Метеор“ виготовив 40 профілів морського дна від 20 ступнів півн. геогр. ширини до 60 ступнів півд. геогр. ширини. Підчас цих подорожей зроблено 67 тисяч акустичних сонд для поміру морської глибини, 9 тисяч помірів температури і засолення води, 11 тисяч різних аналіз морської води та 100 стереофотографій морських хвиль. Словом: „Метеор“ перевів у рр. 1925—1927 усі досліди, які тільки можна було виконати, а саме: географічні, гидрольогічні, метеорольогічні (1037 разів випускали бальони в атмосферу!), фізично-хемічні та біольогічні. На основі опублікованих вислідів праць цієї експедиції приймилися в науці зовсім нові нежданні погляди на будову дна океанічних басейнів, як також на відносини в обігу вод.

У травні 1928 р. відїхала з Вашингтону на трилітню мандрівку спеціяльна американська експедиція на кораблі „Карнегі“, якої завданням було перевести досліди над земним магнетизмом. Експедиція мала найновіші прилади та цілий штаб спеціялістів. Півтора року пізніше вибух газоліни на кораблі знищив його зовсім у пристані Апія на архіпелягу Самоа в Полінезії (на схід від Австралії), при чому згинули командант „Карнегі“ враз із керманичем експедиції. Всеж таки корабель переплив 45 тисяч морських миль по водах північної та південно-східної частини Великого, себто Спокійного Океану та північної частини Атлантійського Океану і приніс цікаві наукові висліди.

Зновже фундація Карльсберга вивінувала наукову експедицію на малім кораблі „Дана“. Ця експедиція була під проводом проф. Й. Шмідта і тревала від 1928 р. до 1930 р. Корабель „Дана“, поемности 360 тон, переплив 65 тисяч морських миль на трьох океанах і то часто серед маловідомих архіпелягів підрівникових вод. Ця експедиція звертала найбільшу увагу на досліди органічного життя на теплих водах, одначе переводила теж і інші океанографічні досліди. В тій цілі виконала вона 8,000 акустичних сонд для поміру морських глибин та 4.000 аналіз глибинних вод.

Голяндія не лишилась позаду інших країв. У 1929 р. управа голяндських кольоній віддала до розпорядимости голяндської експедиції корабель „Віллеброрд Снеліюс“. Досліди цієї експедиції відбувалися на водах, що відділюють Азію від Австралії та лучать Тихий Океан з Індійським. Між тропікальними островами викрила експедиція цілу низку басейнів, глибоких до 7 тисяч метрів, відділених від себе підморськими валами. Завдяки цьому в тих басейнах подибуємо добре заховану індивідуальність гидрольогічних та біольогічних явищ. Поверхня, на якій відбувалися досліди голяндської експедиції, обіймала біля півтретя міліона квадратних кільометрів. Здовж цілої сітки профілів морського дна експедиція виконала біля 32 тисячі акустичних сонд, 10 тисяч обсервацій засолення та температури.

Не від речі буде, коли за деякими американськими щоденниками (себто не науковими журналами) подамо непровірену покищо вістку, що американський гидрографічний корабель відкрив акустичною методою у „морськім рові“ біля острова Порто Ріко в середущій Америці місце, глибоке на 13.400 метрів, себто найбільшу з досі відомих морських глибин.

## НОВЕ ПРИСТОСУВАННЯ КАТОДНИХ ПРОМІНІВ.

Славні своїми дослідами над дуже високими електричними напругами (до кількох міліонів вольтів) німецькі фізики д-р Браш і д-р Лянґе сконструували спеціяльну руру, в якій виходять з катоди дуже швидкі електрони, себто катодні проміні. Величезна швидкість цих промінів походить звідти, що до електрод цієї рури приложили вони саме дуже високу електричну напругу (біля 2.4 міліонів вольтів!). Одначе знаємо, що також радіоактивні тіла висилають зі себе дуже швидкі електрони, знані під назвою промінів бета. Отже досліди д-ра Браша і д-ра Лянґе уможливили заступлення природних промінів бета, що походять з радіоактивних тіл, штучно витвореними промінями бета. Виявилося при тому, що натуга штучних промінів бета (себто дуже швидких катодних промінів) в апаратурі німецьких дослідників величезна; вона відповідає натузі промінів, висиланих аж 10 тонами раду! Розуміється, що до дослідів цих фізиків прилучилися небавом німецькі лікарі: проф. Гальберштедтер з „Інституту для дослідів рака“ берлінського університету та д-р Бек зі славної, сьогодні неістнуючої, клініки проф. Біра. Виявилося, що штучні проміні бета вбивають бактерії протягом тисячних частей секунди. Дальше досліди лікарів виказали, що штучними промінями бета можна вилічити рака у мишей. Тому, що ці проміні незвичайно інтенсивні, не роблять покищо дослідів з ними на людях, а тільки на звірятах. Щойно за кілька літ покажеться, чи можна їх пристосувати і до людей.

## ПЕРША ЗАЛІЗНИЦЯ НА САХАЛІНІ.

На острові Сахаліні (по японськи: Карафуто), що лежить в Охотськім Морі і поділений між Японію та Радянщину, пустили в рух першу залізницю. Вона лучить копальні нафти в Охінську із заливом Москалево. *А. Л.*

# Труси й арештування українців у Берлі[illegible]

Голосна справа арештувань укр[illegible] Берліні, про що стільки розписується [illegible] преса, представляється, з отриманими [illegible] стями, ось як:

Не 6. липня, а тиждень перед тим, 29. [illegible] ня, переведено труси і покликано на [illegible] політичній поліції в Берліні 7-ох, а не 13 [illegible] їнців, як це подано первісно.

Після переслухання, огляду на стан [illegible] ровля, тогож дня звільнено Федора Кор[illegible] і Гната **Зеленівського.** Решту затримали [illegible] 22. липня звільнили Володимира **Полетику,** [illegible] серпня звільнили без переслухання, крім [illegible] кового допиту, Петра **Кожевникова,** Андрія **Сербиненка** і Михайла **Шереметева.**

Цими днями має бути звільнений Іван **Пол-тавець-Остряниця.**

Звільнені до „найближчих співробітників“ полк. Полтавця-Остряниці“ не належали. [illegible] „агентів ДПУ“ у всіх переслуханнях не було [illegible] віть мови. З „численними арештуваннями [illegible] комуністами“ це все не має нічого спільного.

Вістки **„Нового Часу“** про „кримінальні справи“ є шкідливою фантазією їх автора. [illegible] Берліні кружляють чутки, що причиною [illegible] крого інциденту є донос або „довірочне [illegible] домлення“ когось з українців.

Кореспондента „Н. Часу“, Івана **Витвицько-го,** що є стипендіятом Українського Науково-го Інституту і перебуває тепер у Берліні на [illegible] діях, арештувала політична поліція в [illegible] 14. серпня. Разом з ним затримано ще [illegible] українців.

Причиною арешту мали бути недозво[illegible] поліцією сходини.

До четверга 17. серпня ред. Витвицький [illegible] ребував у салі президії поліції на Александер[illegible] пляц. Поголоски про побиття п. Витвицького не відповідають дійсності.

—o—

# Український конґрес у Болгарії.

БУКАРЕШТ, 23. 8. Нас повідомляють, [illegible] Софії відбудеться 27—28. серпня конгрес укра[illegible] ської еміґрації в Болгарії. Мета цього конгре[illegible] — обєднати українців у Болгарії та створ[illegible] один для цілої Болгарії український репрезен[illegible] тативний орґан.

(УКРАЇНТАҐ).

# Розвязують читальні!

На днях доручено виділові читальні „Просвіти“ у Камінці — Старому Селі децизію староства в Раві Руській, якою завішено читальню „Просвіти“ в її діяльности тому, що вона мала вести протидержавну роботу і загрожувати публичній безпеці. Відпис цього рішення дослівно такий:

Starosta powiatowy rawski
L. Stow. 1/79/5/33.

Rawa Ruska, dnia 1. sierpnia 193[illegible]

Do Zarządu Stowarzyszenia pn. „Czytelnia Proświty“
w Kamionce Wołoskiej — Stara Wieś
do rąk p. Wasyla Łunyka.

Na zasadzie art. 16. rozp. Prez. Rz[illegible] dnia 27. 10. 1932 r. (prawo o stowarzyszeniach Dz. U. R. P. № 94 poz. 808) zawieszam na terenie przysiółka Stara Wieś gminy Kamionka Wołoska tut. powiatu działalność Stowarzyszenia p. n. „Czytelnia Proświty“ jako organizację zagrażającą bezpieczeństwu, spokojowi i porządkowi publicznemu.

Uzasadnienie.

Z posiadanych materjałów wynika, że członkowie tego Stowarzyszenia z Zarządem Towarzystwa na czele dopuszczali się przekroczeń obowiązujących ustaw i przepisów ustawowych, urządzali różnego rodzaju wybryki i awantury, przez co zakłócali spokój i bezpieczeństwo publiczne, szerzyli nienawiść pomiędzy poszczególnemi warstwami społeczeństwa, a w szczególności występowali wrogo przeciw żydowskiej mniejszości narodowej, pobudzając i nakłaniając do [illegible] wanej i nieprzebierającej w środkach walki z [illegible] mniejszością narodową, wynikiem czego były [illegible] ekscesy, napady i wybijanie szyb w domach [illegible] mieszkałych przez rodziny żydowskie, jak to [illegible] nio miało miejsce dnia 25., 26. i 27. 7. b. r.

Uwzględniając nadto, że zarząd Stowarzyszenia obok działalności jawnej prowadził równie[illegible] działalność nielegalną, urządzając tajne zebrania, na których opracowano plany działalności [illegible] racyjnej i w ogólności dążył do siania fermentu, niezadowolenia i wytwarzania niepokojów w społeczeństwie — należało uznać Stowarzyszenie za stowarzyszenie zagrażające bezpieczeństwu, spokojowi i porządkowi publicznemu i jako tak[illegible]

# Концентраційні табори для комуністів.

КИШИНІВ, 23. 8. Місцева преса повідомляє, що у звязку зі збільшеною активністю комуністів у Румунії в урядових колах виринула думка про орґанізацію спеціяльних концентраційних таборів для комуністів. З цією метою зажадають з усіх повітів списків комуністів. Ті списки підуть на розгляд спеціяльної комісії, яка й має вирішити, хто саме з комуністів, будучи на волі, уявляє небезпеку для публичного спокою. З другого боку таж сама преса повідомляє, що при допомозі Франції підготовляється завязання торговельних, а може навіть і дипльоматичних взаємин між Румунією та Радянським Союзом. Відома річ, що устійнення дипльоматичних взаємин з Москвою є нічим іншим як леґалізацією тієї руїнуючої роботи, яку більшовики в дотеперішніх умовинах провадять тайно, з більшим ризиком і з більшою витратою грошей. Комерційні зносини зводяться до видачі більшовикам беззворотних допомог, які в дипльоматичних актах називаються коротко- або довгоречинцевими позичками. (УКРАЇНТАҐ).

# Нагінка на комуністів.

БЕРЛІН, 23. 8. ПАТ. Минулої ночі арештували в Нірнберзі 43 комуністичних діячів, а в Гамбурзі 17 осіб, які, виступаючи як співацька орґанізація, управляли протидержавну діяльність. В Кельні задержано 37 комуністичних провідників, яких відставлено до концентраційного обозу. У відповідь за аґітаційну діяльність, ведену незловленими комуністами, інтерновані в Авґсбурзі і в концентраційному таборі в Дахав діставатимуть два тижні зменшені харчі. В окрузі Кесфельду арештовано 30 комуністів, у яких найшли більшу скількість палної зброї. В Дісельдорфі задержано дальших 22 осіб, між ними 4 б. комуністичних провідників за протидержавну діяльність.

# Більшовики і пакт про ненапад.

БУКАРЕШТ, 23. 8. В ріжних місцевостях Бесарабщини, старого реґату і Трансільванії, румунська поліція перевела масові арешти серед комуністів. Документально устійнено, що всі розкриті орґанізації працювали не тільки згідно з інструкціями, які давала їм Москва, але й за московські гроші. Деякі з розкритих орґанізацій виконували терористичні акти за вказівками одеського ДПУ.

Це ілюстрація до пактів про ненапад. Вони не перешкоджують не тільки пропаґандистично-розкладовій роботі помічників Літвінова, але й орґанізації московськими аґентами терористичних актів на території тих держав, з якими підписано пакти про ненапад. При допомозі цих пактів більшовики надіються дістати навіть кредити. Без них їм тяжко буде оплачувати своїх аґентів і терористів за кордоном.

(УКРАЇНТАҐ).

# По широкому світі.

— В німецьких промислових заведеннях і всіх орґанізаціях, а також в урядах і шкільництві введено гітлерівський привіт.

— В місцевости Багіягонде на Кубі зібралися сухопутні і морські сили, що лишилися вірними б. президентові Мачадо і відмовляють послуху новому урядові.

— Екзекутивна рада Ірляндії виняла зпід права членів орґанізації „блакитних сорочок“, створюючи одночасно військові сили для справ безпеки.

— В концентраційному таборі Ерфурт побили на смерть пятьох протигітлерівців: Ріса, Сенттофа, Шапіра, Бартельса і Маршаля.

unieszkodliwić przez zawieszenie jego działalności. — Decyzja niniejsza ulega natychmiastowemu wykonaniu.

Od niniejszej decyzji przysługuje prawo odwołania się do Urzędu Wojewódzkiego we Lwowie przez tut. Starostwo w ciągu dni 14, licząc od dnia następnego po jej doręczeniu.

Starosta powiatowy:
wz. Mr. Bałusz wr. — zast. Starosty.

Повища децизія староства уоснована на неправдивих і нічим неоправданих мотивах. Правдою є, що хтось у тій місцевости вибив жидам і вчительці вікна, одначе поліція дотепер нікого за це не арештувала і тимсамим не має доказу, що це зробили члени читальні. Твердження староства, немов би члени збиралися до чит. і вели конспіраційну роботу, також не відповідає дійсності, бо нікого з членів читальні за ведення конспіраційної роботи не покарано, а навіть не ведено в тім напрямі ніякого дохождения. — Зате, як довідуємося, причиною опечатання льокалю читальні ще навіть перед доручением поданої вище децизії староства послужило те, що виділ читальні винаймив свою домівку на довірочну нараду для батьків та опікунів шкільних дітей, які зібралися в цілі обговорення справи внесення відклику від оречення Кураторії, яким змінено неправно у місцевій 2-клясовій школі викладову мову українську на утраквістичну.

Слід іще додати, що тут. староство ніколи не завдає собі труду, щоби провірити фактичний стан і для своїх рішень щодо розвязання установ вдоволяється неправдивим доносом „стшельца“ або постерункового. Що воно так є, нехай послужать ось іще такі дані: Децизією з дня 31. 5. 1933 ч. стов. 297/33 завісило староство читальню „Просвіти“ в Домашеві за те, що у приватному мешканні голови тоїж читальні постерунок поліції найшов краджені колеса. І хотя виділ читальні на свому засіданні усунув посудженого у крадіжі голову читальні навіть із членів читальні іще перед децизією староства, бо дня 30. III. 1933, про що повідомлено письменно староство, та хоча судова розправа наглядно виказала, що предметовий вчинок Ващишина не має нічого спільного з його діяльністю як голови читальні, то староство читальню таки завісило.

## На протестаційному фронті.

### ПРОТЕСТ СЕЛА СТОРОНЯТИНА ПРОТИ НАСИЛЬСТВА ЧЕРВОНОЇ МОСКВИ НАД УКРАЇНОЮ.

В неділю, 20. серпня ц. р. відбулося у селі Сторонятині, пов. Львів, у просторій домівці чит. „Просвіти“ велике протестаційне віче проти нечуваного насильства червоної Москви над Україною. Місцеве селянство, обурене до живого злочинами більшовиків над українським народом по той бік Збруча, виповнило простору салю на поклик місцевого пароха М. Худачека по береги. До президії зборів увійшов **о. М. Худачек** та **І. Хомяк** як секретар.

Реферат про жахливе положення українського народу на Великій Україні виголосив **мґр. М. Хомяк**, який насував присутнім руїнницьку політику більшовиків, що прямують до винищення українського народу, вказуючи на їхню злочинну господарську політику, яка при допомозі колективізації знищила основно селянство та принесла на Україну нечуване явище у XX. ст. — людоїдство. Референт візвав громадянство поборювати радянофільську пресу, яка виходить за закровавлений гріш, видушений від наших братів, щоби замилювати очі нашого громадянства на нікчемну більшовицьку політику на В. Україні і розкладати наше національне життя.

Опісля референт предложив резолюції, які присутні громадяни приняли одноголосно. Крім того о. М. Худачек представив присутнім переслідування більшовиками християнської віри та предложив ще від себе відповідні резолюції, які теж принято одноголосно.

Віче закінчилось відспіванням нац. гимну.

—о—

### ЧУЖИНЦІ Й НІМЕЦЬКІ ГИМНИ.

БЕРЛІН, 23. 8. ПАТ. Щоби не доходило до конфліктів у звязку зі справою способу віддавання чести чужинцями гітлерівським прапорам і підчас виконування німецьких гимнів, заступник верманича нац.-соц. партії Гес оголосив вияснення, на осн. якого від чужинців у таких обставинах ожидають згідно з міжнародніми звичаями лише повставання з місць або відкриття голови. Чужинці необовязані підносити руку на фашистівський зразок. Рівночасно видали заборону співати нац. гимн і гітлерівські пісні в розривкових льокалях.

—о—

### ПІВД. АФРИКА ПРОТИ ГІТЛЕРИЗМУ.

ВІНДГУК, (Півд.-зах. Африка) 23. 8. ПАТ. Парлямент приняв закон проти гітлерівської пропаґанди. Німецькі посли на знак протесту вийшли з парляменту.

### ЗА ПОШИРЮВАННЯ ТРІВОЖНИХ ВІСТОК.

БЕРЛІН, 23. 8. ПАТ. Наглий суд у Бресляві засудив на два роки вязниці та виселення з Німеччини румунського горожанина Діяманта за поширювання алярмуючих вісток.

—о—

### НАЙСКОРІШИЙ ЛІТАК СВІТА.

ЛЯЙПЦІҐ, 23. 8. ПАТ. У неділю в Ляйпціґу в присутності 75.000 глядачів відбулися великі гітлерівські летунські пописи, які дали доказ, що Німеччина має тисячі вишколених пільотів і вже сьогодні є потугою в ділянці летунства. Сензацію викликав найскоріший літак світа „Геніке 70“ із пересічною скорістю 362 км. на годину. Дохід із імпрези призначили на закупно нових літаків.

## НОВИНКИ

— **ПРИЙМАЮ ЯК ДАВНІШЕ в моїм дентистичнім заведенні Сикстуська 17. від 9—1 і від 3—6. НАСС.** ч. 248 2—2

— **Робітня футер Юліяна Глушевського, Львів, вул. Коперника 16. II. пов. Тел. 54 46.**

— **Магазин постелі Р. Джала**, Львів, Хорущина 5, поручає: ковдри, матраци по найдешевших цінах. Переробляє ковдри по 5 золотих, матраци по 7 зол. 40-50

— **Шкільні книжки** (нові і вживані) та шкільні прибори найдешевші в Книгарні „Рідної Школи“, Львів, Сикстуська 20. 239 2—2

— **Вписи до Філії Муз. Інституту ім. М. Лисенка на Личакові** вже почалися, а від 24. ц. м. відбуватимуться вписи на Личакові при вул. Крупярській 15 (домівка „Рідної Школи“) від год. 4—6 попол. 251 2—3

— **Не вільно критикувати маґістрату!** Вчорашнє (221) число „Діла“ сконфісковано за загальну характеристику політики львівського маґістрату, виявлену при надачі назв вулицям м. Львова. Це перша того роду конфіската. Досі ми знали, що не вільно писати проти держави, заторкувати армії, критично висловлюватись про деяких державних достойників, що не вільно підважувати авторитету судів, що мусить бути завжди поважний підхід, що деякі терміни заборонені і т. д. і т. д. За критику маґістрату досі ще не конфіскували в Польщі ґазет! Видно, що й маґістрат став тепер недоторканою установою, — більше ніж законодатні палати!

— **Нова українська пекарня у Львові.** При вул. Бема ч. 12. А. повстала українська пекарня „Русалка“, зорганізована на кооперативних основах. Посвячення домівки нової пекарні відбудеться в неділю, 27. ц. м. в год. 4.30 попол. Є це третя з черги українська кооперативна пекарня у Львові, заснована цього року.

— **Безплатні вчительські сили.** На основі розпорядку міністерства освіти шкільні кураторії приймають безплатних практикантів на вчительські посади. В народніх школах безплатних практикантів не може бути більше як 500, бо міністерство освіти звеліло приймати тільки таке число кандидатів, яке може на другий рік дістати етатову посаду.

— **Трагічна пригода летуна.** Зі Скнилова під Львовом вилетіло минулої ночі кілька військових літаків на вправи. В часі повороту одного літака поручник обсерватор покористувався легкопадом і вискочив, однак з причини мраки так нещасливо, що вбився на місці. Тимчасом пільот, поручник Земба, не знаючи нічого про скок свого товариша, осів спокійно на летунському майдані і щойно тоді зміркував неприсутність обсерватора. Оподалік знайшли тіло нещасливого летуна.

— **Нові українські кооперативи.** Дирекція РСУК приняла в члени 21 нових кооператив: 5 Районових Молочарень: Добрівляни, пов. Дрогобич, Сторонятин, Гряда, пов. Львів, Саджава, пов. Станиславів і Буцнів, пов. Тернопіль: 2 Українські Райфайзенки: Олешів і Хвастів, пов. Золочів; госп. спож. кооп. „Вигода“, Шибалин, пов. Бережани: кооп. для закупу і збуту „Відродження“, Тужилів, пов. Калуш; спож. кооп. „Згода“, Руда Сірецька, пов. Камінка Стр., кооп. „Єдність“, Зазулинці, пов. Коломия; кред. кооп. „Нове Життя“, Сокиринці; кред. кооп. „Українська Ощадність“, Босири, пов. Копичинці; спож. кооп. „Поступ“, Дроздні, пов. Ковель; кооп. „Український Робітничий Дім“, Львів: видавн. кооп. „Мета“, Львів; зар. кооп. „Єдність“, Чорний Потік, пов. Надвірна: кред. кооп. „Поміч“, Теляче, пов. Підгайці; с-ка для закупу і збуту „Український Народний Дім“, Пшеничники, пов. Товмач; кооп. „Любов“, Жукотин: кооп. „Маґура“, Лімна, пов. Турка н. Стр.

— **Арештували службовця.** В Перемишлі арештували служб. староства М. Прусака за проступки з § 205 і 206. Арештування є м. і. в звязку з діяльністю П-ка в пов. комітеті для справ безробіття. § 205 каже, що хто надуживанням за-

# Чи всі Ваші знайомі передплачують „Діло“?

**Якщо ні, подайте Адміністрації їх адреси.**

лежности або вихісновуванням критичного положення доводить ним дану особу до неморального вчинку, допускається проступку, який карається 5-літньою вязницею. § 206 говорить про службові проступки на шкоди інтересентів.

— **Душогубство.** У Колодні (Жовківщина) бандити намагали вдертися крізь стріху до хати Як. Стельмаха. Коли Стельмахова почула шелест і вийшла на подвіря, один із бандитів, що були на стрісі, вистрілив і зранив Стельмахову в лице. Вона померла кілька годин пізніше.

— **Склад зброї в мешканні студента.** Окружний суд у Варшаві розглядав справу студента IV. року прав Томаша Яронського, члена „Обозу Вєлькєй Польскі“, арештованого за те, що поліційна ревізія в його мешканні знайшла велику валізу з ручними ґранатами. Яронського засудили на два роки вязниці з припиненням кари на два роки.

## Дописи.

РУДЕЧЧИНА.

**Свято І. Франка в Чайковичах.** Заходом місцевої молоді під проводом двох ідейних студентів С. Чоловського та І. Сороковського влаштовано дня 12. VII. свято І. Франка у гром. домі. Настрій свята, не зважаючи на довгу програму, був би гарний, колиб його не попсували брати Турянські своїми нефортунними рефератами, нашпікованими просто фразеольоґією з преси покрою „Сельроба“. Публиці довелось почути там всяку всячину: про буржуазну революцію в Австрії у 1848 р., про „мелкую буржуазію“, а вже найбільше дісталось там попам, адвокатам та іншим панам-буржуям. Не диво, що публика не втерпіла та почала виходити зі салі підчас реферату. Дивно, що студенти-націоналісти згодились цим разом із сельробівцями спільно влаштовувати це свято, на якому сельробівці хотіли спекти і свою печеню. На будуче це нехай буде перестorогою для аранжерів всякого роду національних імпрез, аби не втягати до спільної праці сельробівців.

ЗБОРІВ

**Нові практики староства в Зборові.** Від трьох місяців староство в Зборові започаткувало новий курс у відношенні до українських культурно-освітних товариств у повіті. Як засаду принято не давати дозволу на влаштовування вистав, концертів і т. п. імпрез читальням „Просвіти“, Кружкам „Рідної Школи“ й іншим товариствам. Заборона на вистави переводиться в той спосіб, що староство домагається опінії дотичного постерунку поліції на обставину, що льокаль відповідний на виставу. Коли взяти під увагу, що дуже тяжко знайти в селі з недостачі власних домів відповідний льокаль, то стає очевидним, що ніяке товариство дозволу на виставу одержати не може, бо дістає заборону від староства умотивовану браком відповідного льокалю. Одначе коли в селі знайдеться такий відповідний будинок, то знову опінія постерунку поліції йде до староства цілими тижнями і ніколи у відповідному речинці не прийде. Якщо знову читальня „Просвіти“ або Кружок „Р. Ш.“ внесе прохання на підставі попередньо виданої постерунком поліції прихильної опінії, то староство, не оглядаючись на те, що поліція вже оглядала будинок, відсилає нове подання знову до заопініювання постерункові і так у безконечність. Був навіть такий випадок, що читальні „Просвіти“ в Жабині, тут. повіту, заборонило староство влаштувати виставу з огляду на невідповідний льокаль у тім будинку, в якім перед двома тижнями свобідно давав виставу „Звйонзек Стшелецкі“ в Жабині. Відповідне представлення в цій справі до Воєвідства не мало дотепер ніякого успіху, і читальня „Просвіти“ понесла матеріяльну страту на стемплі в квоті 11 зол. Коли відмовне рішення на влаштування вистав з огляду на невідповідний льокаль є узасаднене почасти законом, то дивною щонайменше є практика староства у Зборові при полагоджуванні подань Кружків „Рідної Школи“ на фестини. Подібно, як з дозволами на вистави, домагається староство також опінії дотичного постерунку поліції на обставину, що площа, на якій має відбутися фестин, є відповідна. Мандрівка тих опіній з постерунків до староства тріває знову цілими тижнями так, що у висліді ніколи на даний речинець не прийде до староства. А коли Кружок внесе нове подання зі зміною речинця, мандрує знову по опінію постерунку і так в „кулко Мацею“. Справа та для Кружків „Р. Ш.“ дуже болюча. Кружки „Р. Ш.“ у своїй переважаючій більшости в повіті ведуть діточі садки, це полученe з більшими коштами. У своїй культурній роботі рахували вони на сподіваний дохід з фестинів і тим подібних імпрез. Супроти заборони староства стоять Кружки „Р. Ш.“ перед тяжким питанням, як покрити видатки, звязані з веденням діточих садків. Коронною старостинських практик

є остання заборона старости на переведення публичної збірки дня 19. серпня ц. р. (відпуст на Спаса). Дотепер від ряду літ Кружок „Р. Ш.“ у Зборові завсіди одержував дозвіл на переведення публичної збірки на свої культурні цілі дня 19. серпня, в котрім то дні припадає відпуст у Зборові з нагоди свята Преображення Господнього. Цього року старство, заслонюючись розпорядком адміністраційним, який вимагає — з огляду на шкільні цілі збірки — опінії Кураторії у Львові, в останій хвилі зажадало такої опінії, чого, очевидно, з огляду на короткий речинець було фізично неможливо перевести. І так у цім році Кружок „Р. Ш.“ у Зборові мусить обійтися без традиційної збірки „на Спаса“. Всі ті старостинські практики вказують на те, що не по нутру нашому старосту поширювання й поглиблювання культурно-освітньої праці в повіті і тому воно старається її всякими способами перешкодити.

МИКУЛИНЕЧЧИНА.

**Свято У. М. Х. в Микулинцях.** Одиноке більше свято „Українська Молодь Христові“ на терені теронпільського повіту відбулося перед живами ц. р. в Микулинцях; свято це зорганізовано заходами місцевого пароха о. Кароля й адвоката д-ра Романа Слюзара. Крім микулинецьких міщан взяло участь у святі ще кільканацять сіл микулинецької судової округи, у першій мірі молодь і доокружне духовенство. Після відправи і в часі процесійного походу, що випав незвичайно величаво, приграваво кілька орхестр, а прегарну релігійно-патріотичну проповідь виголосив знаний ще зперед війни як один з наших найліпших проповідників, нині 76-літній о. Михайло Світенький, парох Ладичина, сьогодні найстарший віком священик у Тернопільщині.

**О. Мих. Світенький**, від 30 літ парох Ладичина, перед світовою війною один з наших політичних діячів і провідників на Поділлі, визначний бесідник (його промови на похороні Адама Коцка у Львові в 1910 р., на посвяченні Народнього Дому в Заліщиках у 1913 р., на великому святі в Тернополі у травні 1917 в перші роковини смерти Ів. Франка в часі російської окупації, згадуються ще й нині як взірці патріотичних проповідей) — ще і досі займається громадянськими справами і живо цікавиться нашим публичним життям. Дбає він очевидно і про справи церкви і саме тепер завдяки його старанням викінчується мистецьке розмалювання церкви в Ладичині. Митрополичий Ординаріят у признанні тих визначних заслуг надідив недавно о. Мих. Світенького правом ношення фіолетового колпака і червоного пояса.

**Виїзд д-ра Р. Слюзара.** В липни ц. р. виїхав на постійне до Бучача адвокат д-р Роман Слюзар, що в часі свого девятилітнього побуту в Микулинцях поклав чималі заслуги як громадянський діяч для розвою місцевих українських установ, передовсім як голова читальні „Просвіти“ і голова „Сокола“, врешті як політичний діяч у Микулинеччині. Від кількох літ був він членом міської ради і прибічної ради в Микулинцях, містечку з абс. жидівською перевагою і на цьому становищі здобув собі признання й поважання не тільки у своїх, але й у чужих. Не диво, що місцеве українське громадянство щиро жалує, що д-р Слюзар задля родинних відносин — мусів виїхати з Микулинець.

**З життя українських установ.** З приводу виїзду д-ра Слюзара відбувся перевибір в управі читальні „Просвіти“ і „Сокола“. Оба товариства розвиваються правильно, але дається відчувати брак інтелігентних працівників. Їх не у всьому зможуть заступити діяльні одиниці зпоміж місцевого міщанства, до котрих у першу чергу треба зачислити п. Осипа Федевича. За його безкорисну громадянську працю завзявся на нього і комісар міста нотар Казновський (великий ворог українців, колишній вшехполяк, а нині завзятий бебек), що безправно покарав його гривною за розліплення афішів на дозволених місцях про посольське справоздавче віче в Микулинцях д-ра Степана Барана в дні 17. липня ц. р. Має його на оці і місцевий постерунок поліції, що недавно зробив на нього донос до староства, начеб він перепинював у вивішенні польського прапору в дні „свєнта моржа“, хоч те все неправда — і староство веде тепер проти нього доходження. — На щастя ті переслідування нікого не зражують, і товариство „Сокіл“ розвивається зовсім добре, а передовсім його секція копаного мяча, що вибилася тут на перше місце.

СТРИЙЩИНА.

**Культурно-освітня праця в Угерську.** Село завдяки місцевій інтелігенції та деяким селянам проявляє дуже живу діяльність. Діточий садок, ведений п-ною Ґурською З. (згадати б, що п-на Ґурська від кількох літ веде з успіхом у Стрийщині літні діточі півоселі-садки), амат. вистава драми: „Ох, тай не люби двох“, побут мандр. театру під управою Когутяка з двома виставами, з дня 13. VIII. вистава драми: „Ой не ходи Грицю“ — ось зовнішні прояви живої праці села в т. зв. огірковому сезоні. Зокрема варто спинитись на згаданій виставі „Ой не ходи Грицю“, щоб цією згадкою хоч частинно віддячити молодим аматорам за дійсну розкіш, яку вони справили своєю мистецькою грою гостям з Угерська, Добрівлян, Лисятич, Пукинич і Стрия. Драму цю аматори під проводом дир. Кульчицького відіграли так по мистецьки, з таким життям, чуттям і зіграністю в гуртових сценах, що могли би мабуть суперничати з професійними артистами. Свій успіх аматори у значній мірі завдячують своєму режисерові дир Кульчицькому ... лише тут але й у кожну ділянку ... немало труду й часу.

# СПОРТ.

**ОКРУЖНЕ СПОРТОВЕ СВЯТО У ВИННИКАХ.**

Заходом У. С. К. „Дніпро“ відбудеться ... і 28. серпня ц. р. окружне спортове свято у Винниках ... власному грищі з такою програмою:

**Неділя 27. VIII.**, год. 14—14.30: дефіляда ... гунів та святочне відкриття свята; від год. 14.30 ... вправи лучників та соколів з доокружних ... 15.30—16 біги: для жінок на 60 м. і муж. на 100 ... год. 16—17.45 змагання за мист. У. С. С. між У. ... (Львів) і Дніпром; год. 17.45 біг наперестріл ... роду; год. 18 відбиванка між жін. дружинами ... кіл IV. Дальше скоки вдаль, гору, мети диском ... щем та кулею мущин; змагання в кошиківці ... дружин: Плай, У. С. С. К., Тризуб та Дніпро.

**Понеділок 28. VIII.**, год. 15—16: легкоатлетичний конкурс жінок; год. 16-та товариські мечі ... год. 18-та змагання за першенство дружин: Сокіл ... Луг — Підберізці, Плай та Дніпро; год. 17.30 ... закінчення свята.

## Нові книжки й журнали.

**ЖУРНАЛИ.**

**„РІДНА ШКОЛА“** ч. 16. з 15. серпня 1933 ... сить такий актуальний матеріял: На боротьбу з ... мотністю! Дара Макогон: Із записника учениці ... тон). Д-р Володимир Безушко: Нова школа. ... ренець: Пекуча справа. М. С.: Омелян Огоновський (В століття уродин). Ген. Бален Повел про ... тарин: Плебісцитовий скандал. Посвячення ... бурси „Р. Школи“ в Снятині. Львівський ... Найвищий Адміністраційний Трибунал. ... ні наради. Михайло Остапович: За національне ... респонденція з Закарпаття). Одно з чергових ... З життя „Рідної Школи“. Правна оборона. ... Веселий куток.

**ЗАРВАНИЦЯ.** Часопис для прочан. Видає ... парох. уряд у Зарваниці. Рік І., ч. 1. Зміст: ... Преосв. Никити. — Ростислав М. Богородченко: ... ву Марії. — Чи йти до відпустових місць? — ... Мацелюх: Зарваницькій Матері Божій. — ... за ювилей є цього року? — Р. М. Богородченко: ... ванниці. — Подяки. — Наше прохання. — ... смерти.



За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.